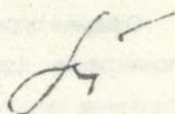

ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

НЕЧИПОРУК Людмила Володимирівна

ЗАЙНЯТИСТЬ НАСЕЛЕННЯ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ:
ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

08.01.01 - Політична економія

А в т о р е ф е р а т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків - 1996

Дисертація виконана у вигляді рукопису.

Робота виконана у Харківському державному університеті.

Науковий керівник: - доктор економічних наук, професор
КІМ Матвій Михайлович.

Офіційні опоненти: - **БОГІНЯ Дем'ян Петрович** -
доктор економічних наук, професор,
ІЄ НАН України (м.Київ)

СТОРОЖЕНКО Олег Анатолійович -
кандидат економічних наук, доцент
Харківський державний університет

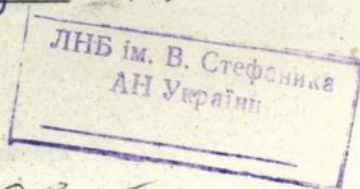
Провідна організація - Харківський державний економічний університет

Захист відбудеться "19" квітня 1996 р. о "15⁵" години на
засіданні спеціалізованої вченої ради Д 02.02.11 в Харківському державному
університеті за адресою: 310077, м. Харків, пл. Свободи, 4, ауд. 5-67

З дисертацією можна ознайомитися у Центральній науковій бібліотеці
Харківського державного університету.

Автореферат розісланий "14" березня 1996 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.М.
В.М.Соболев

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження

Однією із серйозніших проблем, які намагаються вирішити практично усі держави незалежно від рівня їх соціально-економічного розвитку, є проблема раціонального використання факторів виробництва з метою максимізації одержаного ними національного прибутку. Немає сенсу зупинятися на доведенні аксіоми про те, що чим вище національний прибуток, тим ширше можливості суспільства в досягненні більш високого рівня життя його членів.

Однією з сторін цієї проблеми є визначення найбільш ефективного використання трудових ресурсів, тобто виявлення оптимальної моделі зайнятості населення. Завдяки цьому зростає значення вивчення набутого людьми досвіду, який включає в себе точки зору щодо вирішення проблем зайнятості. Актуальність такого дослідження пов'язана також з особливостями періоду формування основ ринкової економіки, який зараз переживає Україна. Зрозуміло, що мається на увазі і необхідність ринку труда. Якими шляхами його утворювати, яким він буде? Чи зможе Україна запобігти тотальному безробіттю і сформувати цивілізований ринок труда з усіма його атрибутами? Від того, наскільки успішно вдасться нашій молодій державі розв'язати поставлені завдання, залежить її майбутнє. Адже добре відомо, що сучасне виробництво вимагає посилення ролі творчих та інтелектуальних елементів в управлінні трудовою діяльністю з метою максимальної зацікавленості кожного окремого працівника у кінцевих результатах своєї діяльності.

Все це підкреслює актуальність вибраної теми дослідження, визначає її практичну значимість.

Мета та завдання дослідження

Мета даної дисертаційної роботи полягає в побудові оптимальної моделі зайнятості для економіки перехідного періоду в Україні.

Досягнення цієї мети неможливе без вирішення таких завдань:

- Визначити економічну, прибуткову та громадську функції соціально-економічної системи зайнятості;
- Дослідити еволюцію відносин зайнятості, виділивши два періоди: а) класичний капіталізм; б) сучасний капіталізм постіндустріальної стадії, для якого характерне зведення труда та капіталу в єдину управлінську структуру;

- Проаналізувати основні економічні концепції зайнятості: класичну, марксистську, кейнсіанську, неокласичні (монетаризм, теорія "раціональних рішуквань", теорія економіки пропозицій) і гнучку концепцію зайнятості, виявивши в них елементи, які можна використовувати при розробці механізму зайнятості в Україні;

- Розкрити особливості сучасних тенденцій розвитку зайнятості в Україні;

- Дати характеристику основних напрямків формування ефективної зайнятості в Україні.

Об'єкт та предмет дослідження

Об'єктом дослідження виступає національна економіка України.

Предметом дослідження є відношення зайнятості населення і їх розвиток в сучасних умовах. Наголос зроблено на становлення механізму ефективної зайнятості в економіці перехідного періоду України.

Методологічна та теоретична основа роботи

В процесі дослідження використовувались принципи єдності логічного та історичного, дедукції та індукції, аналізу та синтезу.

В роботі застосовувались також методи економічного аналізу: розрахунково-аналітичний, балансовий, моделювання.

Теоретичну базу даного дослідження склали праці представників різних економічних шкіл (Д.Рікардо, Ж.Б.Сейя, К.Маркса, А.Маршалла, А.Пігу, Дж.М.Кейнса, Р.Харрода, М.Фрідмена, Ф.Хайєка, Л.Харіса та інші).

Різні аспекти зайнятості містяться в працях економістів та соціологів України (Бандур С.І., Богині Д.П., Долішнього М.І., Духовної Л.Т., Кіма М.М., Лібанової Е.М., Онікієнко В.В., Оніценко В.Ф., Пірожкова С.І., Уманського О.М., Шаленко М.В., Шевченко Л.С.), близького зарубіжжя (Антосенкова Є.І., Богомолова Ю.П., Ємохонової Л.Г., Заславського І., Карпуніна Д.Н., Кашепова О.В., Осадчої І.М.).

В дисертації були використані матеріали Державного комітету України по статистиці, щорічні статистичні публікації: "Народне господарство України", постанови Кабінету Міністрів України від 23 лютого 1994 року № 120 "Про Державну програму зайнятості населення на 1994 рік", а також дані районних та обласних центрів зайнятості міста Харкова.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає в таких положеннях:

1. Визначена тенденція в еволюції характеру відносин між трудом і капіталом - від експлуатації і гострої класової боротьби до домінування співробітництва та згідності між ними на основі соціального партнерства.

2. На основі аналізу сучасної соціально-економічної ситуації в Україні зроблено висновок, що зниження виробництва кінця 1993, 1994 р.р. і ситуація в 1995 р. викликані скорочуванням інвестицій та споживання, а це, в свою чергу, може привести до ще більшого падіння виробництва та зайнятості.

3. Виявлено, що зниження виробництва в повній мірі не позначилось на масштабах звільнення працівників в зв'язку з тим, що воно відбивається в неповній зайнятості - циклічна форма внутрішньофірмового безробіття (неповний робочий тиждень, вимушені відпустки і т.п.).

4. Зроблено висновок про необхідність комплексного підходу до розв'язання проблеми зайнятості шляхом сполучення заходів по удосконалюванню відносин зайнятості з досягненням макроекономічної стабілізації економіки (приборкування інфляції, стимулювання інвестицій та інші).

5. Запропонована модель ефективною зайнятості, адекватна економіці перехідного періоду України, яка припускає гнучкість заробітної плати на мікро- і макро- рівнях, професійну та географічну мобільність робочої сили, та впровадження гнучких форм зайнятості.

6. Обгрунтовано, що наголос в процесі удосконалення відносин зайнятості в сучасній Україні слід зробити на розвиток системи оплати праці, ліквідуючи дисбаланс фактичної заробітної плати та ціни робочої сили.

7. Сформульовані положення по відродженню матеріальних стимулів до праці та ефективною зайнятості: 1) збільшити норму фонду оплати праці в національному прибутку до 50 %; 2) довести мінімальну заробітну плату до прожиткового мінімуму.

Науково-практична значимість даної роботи полягає в тому, що в ній мають місце рекомендації по створенню оптимальної моделі зайнятості для перехідної економіки України. Висновки цієї роботи можуть бути використані як в наукових дослідженнях, так і при розробці практичних програм зайнятості населення. Вони можуть служити рекомендацією для організації більш ефективного використання робочого часу з метою одержання максимальної віддачі від зайнятих в процесі виробництва і в невиробничій сфері.

Ряд положень і висновків можуть бути використані при викладанні таких курсів як: "Економічна теорія", "Політична економія", "Історія економічних вчень", "Зайнятість та ринок труда".

Апробація роботи

Основні положення були повідомлені і обговорені:

- на Міжнародній науково-практичній конференції "Сучасні соціальні технології: сутність, різноманіття форм та запровадження" (м. Белгород, 1991 р);
- на Регіональній науково-практичній конференції "Господарський механізм ринкової економіки" (м. Вінниця, 1991 р);
- на Всеросійській науково-практичній конференції "Освіта на Західному Уралі: історія, сучасність, перспективи розвитку" (м. Березняки, 1993 р).

Публікації Основні положення дисертації викладені в 6 опублікованих роботах обсягом 2,2 д.а.

Структура дисертаційної роботи

Структура дисертаційної роботи обумовлена метою дослідження. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновку і списку використаної літератури. Дисертація містить 167 сторінок основного тексту, 9 таблиць. Список літератури вміщує 210 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтована актуальність теми дослідження, сформульовані основні цілі і завдання дослідження, а також його теоретико-методологічна база, викладена наукова новизна і практична значимість одержаних результатів.

У першій главі "Зайнятість як об'єкт політико-економічного дослідження" розкрито суть основних понять і категорій за обраною темою дослідження, аналізується еволюція виробничих відносин між трудом та капіталом.

Зайнятість передбачає діяльність працездатного населення по створенню національного прибутку. Вона визначає як економічний потенціал суспільства, так і рівень життя населення, що обґрунтовується подвійним характером зайнятості як економічної категорії. З одного боку вона відображає досягнутий рівень розвитку і визначає майбутні пропорції факторів відтворення. З другого - з'єднує виробництво з споживанням. Соціально-економічна система зайнятості виконує три функції:

- економічну - як фактор створення суспільного продукту;
- прибуткову - як засіб одержання трудових прибутків;
- суспільну - як засіб задоволення суспільної необхідності в праці.

Визначивши зайнятість як відношення між людьми з приводу участі у виробництві суспільного продукту, в дисертації з'ясовується характер цих виробничих відносин та їх носіїв.

Природа виробничих відносин між найманими робітниками та капіталістами пройшла протягом тисячоліть значну еволюцію. В ній умовно можна виділити два періоди: 1) класичного капіталізму, який базується на мануфактурній та індустріальній стадіях; 2) сучасного капіталізму (теперішній його стан більше відомий під назвою посткапіталізму), який заснований на високоіндустріальній та постіндустріальній стадіях.

В роботі зроблено висновок, що в умовах сучасної НТР в індустріально розвинених державах між капіталістом та найманим робітником крім відношень експлуатації складаються відношення співробітництва, тобто діють дві тенденції: як до розвитку суперечностей між трудом і капіталом, так і до їх послаблення. Розвиток проявляється в підвищенні інтенсивності праці і її понаднормової тривалості.

Послаблення суперечностей між трудом і капіталом характеризується підвищенням інвестицій в людський капітал, залученням найманих робітників в систему управління.

Що стосується соціально-трудова відносин в Україні, то в сучасних умовах спостерігається криза між трудом і капіталом, що народжується, а це виявляється в озлиднінні основної маси населення на фоні різкого збагачення незначного по чисельності прошарку, в тотальному розвитку тіньової економіки, яка за масштабами не поступається офіційній, в посиленні виробництва підвищеного техногенного ризику, що веде до забруднення навколишнього середовища, завдаючи загрози генофонду нації.

Досвід індустріально розвинених держав показує необхідність співробітництва труда та капіталу за допомогою розвитку колективно-договірних відносин між ними з надійним соціальним страхуванням, охороною здоров'я, гарантіями зайнятості.

У другій главі "Еволюція основних економічних концепцій зайнятості" визначаються відношення класичної школи до проблем зайнятості, аналізуються теорія безробіття К Маркса та кейнсіанська теорія зайнятості, розглядається політика на ринку труда, яка пропонується неокласичним напрямком, та концепція гнучкої зайнятості.

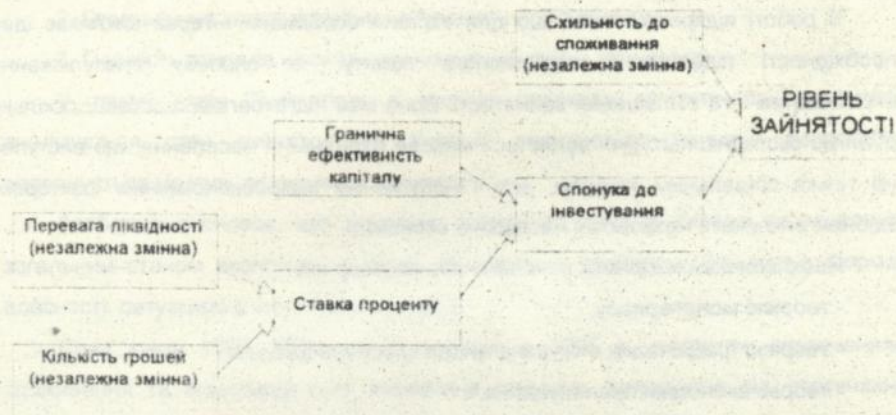
Відповідно класичної теорії пропонування труда реагує на пропонування реальної заробітної плати. Погоджуючись на її зниження, робітники сприяють зменшенню безробіття.

Ця теорія актуальна для економіки України, поскільки головним мотивом до праці став матеріальний. Робоча сила, попадаючи на ринок труда реагує на динаміку заробітної плати "класичним способом". Але проблема у тому, що у нас відсутні цінові еквіваленти праці і робочі місця зберігаються штучно.

Після розгляду класичної теорії зайнятості, керуючись принципом єдності логічного та історичного, необхідно зупинитися на аналізі теорії безробіття К Маркса.

По Марксу безробіття залежить від зростання органічної будови капіталу в процесі його накопичення і від темпу накопичення. Досліджуючи можливість зростання органічної будови капіталу, К Маркс приходить до висновку, що розвиток продуктивних сил суспільства, удосконалення техніки, форми організації виробництва, заміна індивідуальної праці суспільною сприяє поступовому та постійному зменшенню частини змінного капіталу в загальній величині авансованого. На основі цього можна зробити висновок про постійне зростання органічної будови капіталу, а це, таким чином, закладає фундамент для відносного перенаселення. Хоча і має місце достатність пропонування робочої сили, але попит на неї постійно падає за рахунок того, що з розвитком техніки стає можливим і більш вигідним замінити ручну працю машинною. Частка упередметнюваної праці в загальних витратах праці збільшується відносно витрат живої праці. Таким чином, можна зробити висновок, що безробіття неминуче.

Розглянемо теорію зайнятості Дж.М. Кейнса.

В протилежність неокласичним теоріям А.Маршалла, Кларка та інших Дж.М. Кейнс стверджував, що проблеми сучасного суспільства слід вирішувати не шляхом пропонування ресурсів (їх винятковість, цінність, та інш.), чим займалася до того класична школа, а шляхом попиту, що забезпечує реалізацію цих ресурсів. Він висунув ідею про можливість змушеного безробіття, яке викликане внутрішніми недоліками системи вільної конкуренції. Із теорії Кейнса видно, що досягнути бажаного стану повної зайнятості держава може за допомогою своєї економічної політики, яка спрямована на збільшення інвестицій. Кейнс запропонував таку програму:

- 1) Знизити ставку відсотка, що зробить не вигідним вкладення грошей в банк, і таким чином підштовхне до необхідності розвитку виробництва, що буде забезпечувати більш високі прибутки. Розширення виробництва потягне за собою збільшення зайнятості.
- 2) Допустити певний рівень інфляції. В такій ситуації найбільш оптимальний спосіб порятунку грошей від обезцінення - вкладення їх в діло, а це стимулює розширення виробництва.
- 3) З'являється можливість створення нових робочих місць.

Збільшення витрат держави, пов'язаних з різною діяльністю. Від будівництва державних підприємств (в тому числі воєнного напрямку) до реалізації широкого спектру соціальних програм.

В чистому вигляді модель зайнятості Дж.М.Кейнса не можна застосувати в Україні в зв'язку з тим, що процеси, які виникають на ринку труда, мають скоріше політичну, чим економічну основу. Це розрив раніше існуючих господарських зв'язків, конверсія в її формах і методах проведення.

В роботі підкреслюється, що для України особливий інтерес викликає ідея необхідності підвищення ефективного попиту, як способу стимулювання виробництва та збільшення зайнятості. Вона має підготовлені підстави, оскільки реалією сьогодення є масове озлидніння населення, що виступає не тільки соціальним явищем, але і негативним макроекономічним фактором, здібним викликати незворотні наслідки в економіці.

Неокласичний напрямок заявлено такими теоріями:

- теорією монетаризму;
- теорією "раціональних очікувань" (нова класична школа);
- теорію економіки пропонування.

Автор визначає, що в теорії монетаризму для нас є найбільш цікавою концепція "природного рівня безробіття" М.Фрідмена.

Якщо уряд прикладає зусилля для підтримання зайнятості вище її природного рівня за допомогою традиційних бюджетних та кредитних методів збільшення попиту, то наступна інфляція обумовить короточасний ефект цих заходів. Завдяки чому буде мати місце зростання цін при збереженні первинного рівня виробництва та зайнятості.

До числа головних висновків теорії "раціональних очікувань" належить теза про несприятливі наслідки активної економічної політики, як фіскальної - кейнсіанської, так і грошової - монетаристської.

Теорія "раціональних очікувань" обґрунтовує існування безробіття відсутністю повної інформації, випадковими впливами, проявою суб'єктивного фактору в оцінці існуючих фактів. Таким чином, вина за безробіття перекладається на інформаційну структуру, випадкові явища, на природні якості людини, тобто на фактори поза сферою дії економічної політики, а звідси можна зробити висновок, що безробіття не є породженням всієї економічної системи, а виступає лише проявленням рішень, які приймають економічні суб'єкти.

По теорії "економіки пропонування" стимулювати розширення виробництва та збільшення зайнятості можна шляхом зменшення податків на прибуток корпорацій, введенням податкових пільг та прискореною амортизацією.

Концепція гнучкої зайнятості містить в собі три основних компоненти:

1. Забезпечення гнучкості в заробітних платах на мікро- та макро- рівнях.

Мета - установа рівноваги між попитом та пропонуванням робочої сили.

2. Географічна та професійна мобільність робочої сили.

3. Гнучкість режимів часу та організаційних форм зайнятості.

У третій главі "Зайнятість в умовах переходу до ринкової економіки" аналізується стан зайнятості в Україні, виділяються причини безробіття, пропонується модель ефективної зайнятості.

Зроблено висновок, що динаміка попиту на труд в Україні визначається загальним станом економіки, а саме: структурним регресом, змінами в формах власності, ситуацією в інвестиційній сфері.

Спад кінця 1993, 1994 рр і ситуація в 1995 р. викликані скороченням споживання та інвестицій (яке визначене великою залежністю від постачання енергоресурсів, відсутністю технологічних циклів, орієнтованих на випуск кінцевої продукції). А якщо оперувати мультиплікаційним ефектом Дж М Кейнса, то можна зробити висновок, що скорочення споживання та інвестицій приведе до ще більшого падіння виробництва та зайнятості.

Рішення поставленої проблеми повинно, на нашу думку, йти одночасно по трьом напрямкам:

1. Удосконалення соціально-економічної структури економіки, основу якої складають форми власності на засоби виробництва.

2. Розвиток організаційно-економічної структури, яка визначається співвідношенням різних форм організації виробництва.

3. Докорінне перетворення виробничо-технологічної структури економіки, тобто якісна зміна внутрішньої організації продуктивних сил суспільства.

Удосконалення соціально-економічної структури економіки в Україні здійснюється шляхом роздержавлення та приватизації засобів виробництва. Мета приватизації складається у визначенні ефективного власника та потенційного інвестора, що фінансує розвиток виробництва.

На нашу думку, пріоритетними напрямками інвестування для України, які сприятливо відбиваються на ринку труда будуть:

1. Залучення ефективних інвестицій, тобто інвестицій, завдяки яким економіка України відчула б реальні результати - стабілізацію її стану та піднесення. Це повинні бути вкладення, за якими послідує позитивні зрушення, в тому числі, і зростання попиту на робочу силу. Фінансування підприємств-банкротів лише з метою підтримати їх ще деякий час на плаву, неприпустиме.

2. Рішення проблеми енергозалежності, що можливо при інвестуванні в розробку та використання енергозберігаючих технологій.

3. В умовах НТП необхідно віддавати пріоритет науці та науково-технічним розробкам.

4. Інвестування в формування трудових ресурсів, адекватних перехідній економіці.

Необхідно розробити цілий комплекс заходів, спрямованих як на підвищення життєвого рівня населення, так і на підвищення професійності та кваліфікації робітників.

Для збільшення попиту на робочу силу необхідно удосконалювати організаційно-економічну структуру економіки, тобто провести демонополізацію економіки, створивши ринково-конкурентне середовище. В цьому відношенні необхідно підкреслити роль малого та середнього підприємництва.

Система ринкової економіки вимагає удосконалення виробничо-технологічної структури. Для України це дуже важливо, тому що без цього неможливо вирішити проблему раціоналізації співвідношення добуваючих та обробних галузей, матеріального виробництва та сфери послуг, промисловості та сільського господарства. Перетворення повинні здійснюватися шляхом першочергового розвитку наукомістких та високотехнологічних галузей, пріоритетного розвитку споживчого сектору економіки.

Що стосується рівня безробіття, то за даними Харківського обласного центру зайнятості в першому кварталі 1994 р. він дорівнював 0,4 %, на кінець квітня - 0,36 %, червня - 0,33 %, серпня - 0,38 %, на 1.08.95 р. він досягнув - 0,31 %. До того ж рівень безробіття диференціюється по областях. Найвищий його рівень зафіксовано в Івано-Франківській області, а найменший - в Одеській та Дніпропетровській областях.

Але показники офіційного ринку труда не відображують реальний стан безробіття і не можуть достовірно оцінити його наслідки. Спад виробництва не відбився в повній мірі на масштабах вивільнення робітників (рівень реального безробіття на кінець 1995 р. досяг 25-30 %- див. Черняк В. Економіка України. паростки надій// Голос України.- 1995.-30 листопада.-С.6), яке носить внутрішньофірмовий характер і виявляється в неповній зайнятості найманого персоналу - циклічна форма внутрішньофірмового безробіття.

Автор вважає, що збільшенню внутрішньофірмового безробіття (неповний робочий тиждень, змушені відпустки і т.п.) сприяє повсемісне зниження ефективності виробництва та падіння стимулів до праці. В умовах відсутності практики правової держави - це приводить до нерегламентованої зайнятості в тіньовій економіці, мається на увазі праця без укладення трудових договорів, комерційний туризм, надання послуг на бартерній основі і т.п.

В дисертації визначено основні напрямки формування ефективної політики зайнятості в Україні. При виборі шляхів становлення ринку труда Україна повинна дотримуватись розглянутої вище концепції гнучкої зайнятості.

Основний наголос, на нашу думку, слід зробити на удосконаленні системи оплати труда. Визначення еквівалентів ціни товару робочої сили та розміру заробітної плати важливо для досягнення динамічної рівноваги попиту та пропонування робочої сили на ринку труда.

Недооцінка еквівалентів ціни труда приводить до падіння реальних доходів населення навіть нижче фізіологічного мінімуму, що веде до "накопичення убогості", а це, в свою чергу, обумовлює те, що 10-15 % працездатного населення не може ефективно працювати.

Слід підкреслити, що в нашій економіці підвищення заробітної плати не приведе до поглиблення інфляційних процесів, тому що для України характерна не інфляція попиту, а інфляція витрат.

На наш погляд, щоб відродити матеріальний стимул до праці та ефективної зайнятості, слід вирішити дві важливі задачі:

1. Збільшити норму фонду оплати праці в національному прибутку і з часом довести її до світових стандартів (не менш 50 % національного прибутку). В зв'язку з цим доцільно знизити податкове навантаження на фонди вживання підприємств за рахунок збільшення неоподатковуваних податками засобів, які йдуть на оплату праці.

2. Довести заробітну плату до прожиткового мінімуму, при цьому в законодавчому порядку установити мінімальну заробітну плату не нижче 1,5 прожиткових мінімумів.

В процесі визначення концепції зайнятості, адекватній структурним перетворенням економіки, на нашу думку, слід виділити три етапи:

1. Закриття нерентабельних виробництв та ліквідація надмірної зайнятості.

2. Пріоритетний в даний період розвиток тих сфер господарчої діяльності, які мають більш короткий період обігу капіталу. Це створює матеріальну базу для інвестиційної діяльності, і дає можливість створення нових робочих місць.

3. Переорієнтація виробництв традиційних продуктів на випуск найскладніших високотехнологічних виробів, що обумовлює перехід від трудомісткого до наукомісткого виробництва. Отож можлива зміна виробничої структури та структури зайнятості. Необхідність відмовлення від трудомісткого виробництва вже зараз обумовлена демографічною ситуацією, яка характеризується зменшенням чисельності працездатного населення.

Необхідність структурних перетворень диктує потребу подолання інноваційної інертності суб'єктів усіх форм власності, державної підтримки пріоритетних напрямків науково-технічного прогресу. В зв'язку з цим загострюється проблема професійно-кваліфікаційної мобільності робочої сили. Для України вона, перш за все, пов'язана з розв'язанням суперечностей між формальною та реальною освітою, що може наблизити якість робочої сили до потреб ринку, з зростанням ролі науки, наукових знань, кваліфікації кадрів, що повинно протистояти руйнуванню науково-технічного та інтелектуального потенціалу нашого суспільства.

Розвиток трудових ресурсів має на увазі не тільки професійну гнучкість, але і географічну мобільність, що обумовлює реформування регіонального ринку труда в Україні, який поки що не сформований, тому що немає повноцінного ринку житла, обмежений вільний вибір місця проживання і т.і. Регіональна політика зайнятості повинна враховувати територіальну різницю в природних умовах та ресурсах, демографічну ситуацію при розподілі та використанні трудових ресурсів в тому або іншому регіоні. В теперішній час фактором збереження трудового потенціалу окремо по підприємствам та в цілому регіоні може стати надання робочої сили "напрокат", тобто тимчасове переведення робітників з одного підприємства на інше, маневр робочої сили із трудозбиткового регіону в той регіон, де є на нього попит.

Перевага гнучких форм зайнятості полягає в тому, що вони дозволяють без додаткових витрат знайти спосіб максимального використання робочого часу та виробничих потужностей. Гнучкі форми зайнятості, які поширюються в Україні,

мають поки що край потворні форми, часто виступають альтернативою безробіттю, а не служать способом підвищення ефективності виробництва. Яскравим прикладом того є неповна (часткова) зайнятість.

Можна зробити висновок, що визначаючи соціально-економічні основи формування механізму зайнятості в Україні, ми виділяємо два блоки проблем, від рішення яких залежить успіх формування механізму ефективною зайнятості. По-перше, це необхідність удосконалення оплати праці, наближаючи заробітну плату до вартості робочої сили; розвиток систем допомоги, дотацій, пільг здатних знизити попит певних демографічних груп населення на робочі місця. По-друге, це стабілізація економічної ситуації та поживлення інвестиційної активності шляхом приватизації та притягнення децентралізованих коштів приватних осіб, що закладе основи для закриття нерентабельних виробництв та створення виробництв на якісно новій науково-технічній основі. Це дозволить ліквідувати неефективну надмірну зайнятість, примусить змінити її структуру та перейти від трудомісткого до наукомісткого виробництва, що дасть можливість протистояти несприятливій для трудомісткого ринку труда тенденції скорочення чисельності працездатного населення в працездатному віці.

У заключенні підбиті основні підсумки дослідження, а також сформульовані висновки та пропозиції.

Основні положення дисертації в достатній мірі опубліковані в таких роботах:

1. Нечипорук Л.В. Безработица и гибкая занятость //Сб. работ аспирантов ХГУ. - Харьков. Основа. - 1992. - 0,5 п.л.
2. Нечипорук Л.В. Необходимость сочетания полной и эффективной занятости. Деп. в ИНИОН АН СССР № 46358 от 2.04.92 ("Проблемы становления новой государственности" /Указатель "Государство и право", № 9-10. - 1992) - 0,5 п.л.
3. Нечипорук Л.В. Эволюция теории занятости. //Сб. работ аспирантов ХГУ. - Харьков. Основа. - 1993. - 0,5 п.л.
4. Нечипорук Л.В. Основные направления повышения производительности трудовой деятельности. //Современные социальные технологии: сущность, многообразие форм и внедрение: Тезисы докладов Международной научно-практической конференции. - Белгород, 1993. - 0,5 п.л.

5. Нечипорук Л.В. Формирование механизма эффективной занятости // Хозяйственный механизм рыночной экономики: Тезисы докладов и сообщений на Региональной научно-практической конференции. - Винница, 1991. - 0,2 п.л.

6. Нечипорук Л.В. Развитие гибких форм занятости - условие повышения уровня образования // Образование на Западном Урале: история, современность, перспектива развития: Тезисы докладов и сообщений на Всероссийской научно-практической конференции. - Березняки, 1993. - 0,3 п.л.

Нечипорук Л.В. "Занятость населения в рыночной экономике: политико-экономический аспект".

Диссертация (рукопись) на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.01.01 - политическая экономия Харьковский государственный университет, Харьков, 1996.

Выявлено, что спад производства и сокращение занятости в экономике Украины вызваны уменьшением инвестиций и потребления. Предложена модель эффективной занятости адекватная экономике переходного периода Украины, подразумевающая гибкость заработной платы, профессиональную и географическую мобильность рабочей силы и внедрение гибких форм занятости.

Ключові слова: зайнятiсть населення, робоча сила, гнучкi форми зайнятостi

Nechiporuck L.V. Occupancy of the population at the market economy: political economic aspect.

Thesis (manuscript) for awarding the candidat degree (Economical Scieses) application on speciality 08.01.01 - Political economic. Kharcov. State University, 1995.

The fall down of industrial production and occupancy of the population at the Ukrainian economy is closely connected with the decrease of investition and consumption.

It was established that the flexibility of wages, professional and geographical mobility are the main principles of the effective policy at the sphere of occupancy of the population.

Підписано до друку

Об'єм 1 д.а. Формат паперу 60x84

Тираж 100 пр. Зам.

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

Відповідальний за випуск КІМ М.М.

Підписано до друку 11.03.96. Формат 60x84 1/16. Обсяг 1 д.а.

Зам. № 21/30 Тираж 100 екз. Безкоштовно

P10 X3B1

445358

ABCH 30

445358

AB 34.359